

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปราย และข้อเสนอแนะ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อติดตามผลการปฏิบัติงานของผู้สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรีศาสตรมหาบัณฑิต ในแง่การนำความรู้และประสบการณ์จากการศึกษาไปใช้ในการปฏิบัติงาน และศึกษาปัญหา อุปสรรคในการทำงานของมหาบัณฑิตทางครุศาสตร์

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยมี 2 ประเภทคือ

1. ผู้สำเร็จการศึกษาครุศาสตรมหาบัณฑิตจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2518 - 2520 จำนวน 390 คน
2. ผู้บังคับบัญชาของมหาบัณฑิต จำนวน 60 คน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามและสัมภาษณ์ โดยส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ ไปยังประชากร ซึ่งประกอบด้วยมหาบัณฑิต 674 คน ผู้บังคับบัญชานี้จำนวน 100 คน ได้รับแบบสอบถามคืนจากมหาบัณฑิตจำนวน 390 คน จากผู้บังคับบัญชาจำนวน 60 คน และผู้วิจัย ได้ออกไปสัมภาษณ์ผู้บังคับบัญชาของมหาบัณฑิต ซึ่งสามารถติดต่อได้จำนวน 23 คน

การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลจากแบบสอบถามมาวิเคราะห์โดยแยกเป็น 3 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบ

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการทำงานและการนำความรู้ไปใช้

ส่วนที่ 3 การประเมินผลตนเอง และข้อเสนอแนะต่อมหาวิทยาลัย

สถิติที่ใช้ในการวิจัยคือ การร้อยละและค่าเฉลี่ย

สรุปผลการวิจัย

1. มหาวิทยาลัยส่วนใหญ่ทำงานตรงตามสาขาวิชาที่เรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งมหาวิทยาลัย สาขาวิชาพลศึกษา และสาขาวิชาพยาบาลศึกษา สาขาวิชาประถมศึกษา และสาขาวิชามัธยมศึกษา ทำงานตรงตามสาขาวิชาที่เรียนร้อยละ 100

2. ก่อนเข้าศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยส่วนใหญ่มีงานทำอยู่แล้ว และทำงานตำแหน่งอาจารย์ สังกัดหน่วยงานของรัฐบาล และเมื่อสำเร็จการศึกษาก็ยังก้งทำงาน อยู่ที่เดิม แต่มีตำแหน่งหน้าที่สูงขึ้น มหาวิทยาลัยส่วนใหญ่พอใจในตำแหน่งหน้าที่ที่ปฏิบัติอยู่

3. มหาวิทยาลัยทางครุศาสตร์ส่วนใหญ่นำความรู้และประสบการณ์ไปใช้ไ้มาก ยกเว้น มหาวิทยาลัยสาขาวิชาพลศึกษา และสาขาวิชาศึกษาศาสตร์ นำความรู้และประสบการณ์จากการศึกษา ไปใช้ในการปฏิบัติงานได้ปานกลาง

4. มหาวิทยาลัยทางครุศาสตร์ส่วนใหญ่ ต้องปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ นอกจากหน้าที่ประจำ ด้ย เช่น งานบริหาร งานธุรการ งานวิจัย เป็นต้น

5. เหตุผลที่มหาวิทยาลัยทางครุศาสตร์นำความรู้และประสบการณ์ไปใช้ในการ ปฏิบัติงานได้น้อย ส่วนใหญ่เนื่องมาจากทำงานไม่ตรงกับความรู้ที่เรียนมา

6. ปัญหาหรืออุปสรรคในการทำงานของมหาวิทยาลัย ส่วนใหญ่เนื่องมาจากมีงานที่ รับผิดชอบมากเกินไป ไม่พอใจระบบการบริหารงาน ขาดความเสมอภาคในหน่วยงาน นอกจากนี้ มีปัญหาและอุปสรรคอื่น ๆ อีกบ้าง เช่น หนังสือสำหรับค้นคว้าประกอบการสอนมีน้อย มีความรู้ ทั้งทางทฤษฎีและทางปฏิบัติน้อยเกินไป ไม่พอใจเพื่อนร่วมงาน และทำงานไม่ตรงกับสาขาวิชา ที่เรียน

7. หลังจากสำเร็จการศึกษาแล้ว มหาวิทยาลัยทางครุศาสตร์ส่วนใหญ่ไม่มีโอกาสทำงาน วิจัย ปัญหาและอุปสรรคที่ไม่สามารถทำงานวิจัยคือ ไม่มีเวลา

8. มหาวิทยาลัยทางครุศาสตร์ ร้อยละ 90.26 เห็นว่า ควรปรับปรุงหลักสูตร
ครุศาสตร์มหาบัณฑิต

9. มหาวิทยาลัยทางครุศาสตร์ ส่วนใหญ่ประเมินผลตนเองค่อนข้าง ๆ อยู่ในระดับ
ดีมาก ยกเว้นด้านความสัมพันธ์กับชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง

10. ผู้บังคับบัญชามหาวิทยาลัยส่วนใหญ่ประเมินผลมหาวิทยาลัยเกี่ยวกับด้านต่าง ๆ
อยู่ในระดับดีมาก ยกเว้นด้านความสัมพันธ์กับชุมชน ความสามารถในการเป็นผู้นำที่ดี ความ
สามารถในการเป็นผู้นำที่ดี และการวางตัวในหมู่คณะและสังคมอยู่ในระดับปานกลาง

อภิปรายผลการวิจัย และขอเสนอแนะ

จากการสำรวจพบว่า มหาวิทยาลัยทางครุศาสตร์ปีการศึกษา 2518 - 2520 ส่วนใหญ่
มีงานทำก่อนเข้ารับการศึกษาระดับมหาบัณฑิต และเมื่อสำเร็จการศึกษาแล้วยังคงทำงานอยู่
ที่เดิม และมีความพอใจในหน้าที่การงานพอสมควร แกมมหาวิทยาลัยได้นำความรู้และประสบการณ์
จากการศึกษาไปใช้ในการปฏิบัติงานได้น้อย โดยให้เหตุผลว่า เนื่องจากงานไม่ตรงกับความรู้
ที่ศึกษามา จึงน่าจะวิเคราะห์ว่า ก่อนเข้าศึกษาระดับมหาบัณฑิต ผู้สมัครเข้าศึกษาได้ทราบ
เป้าหมาย วัตถุประสงค์ และรายละเอียดของหลักสูตรหรือไม่ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับ
หลักสูตรปริญญาครุศาสตร์มหาบัณฑิตสาขาต่าง ๆ แล้ว ปรากฏว่าบางสาขาวิชากำหนดวัตถุประสงค์
ของหลักสูตร และแนวสังเขปรายวิชาไว้อย่างชัดเจน แต่บางหลักสูตรไม่กำหนดวัตถุประสงค์
และแนวสังเขปรายวิชาไว้อย่างชัดเจน จึงเห็นว่าในแต่ละหลักสูตรควรเขียนวัตถุประสงค์ของ
หลักสูตรและแนวสังเขปไว้อย่างชัดเจน และแจกเอกสารดังกล่าว ตลอดจนชี้แจงให้บัณฑิตมีความ
เข้าใจในบทบาทของตนตามเจตนารมณ์ของหลักสูตร ตั้งแต่เริ่มเข้าศึกษาในหลักสูตร เพื่อ
จะได้เลือกสาขาวิชาหรือเลือกเรียนรายวิชาที่เป็นประโยชน์โดยตรงต่อการทำงานของตน
นอกจากนี้การติดตามผลผู้สำเร็จการศึกษา ก็เป็นแนวทางหนึ่งที่จะทำให้ทราบว่า หลักสูตร
ที่สอนนั้นเหมาะสมหรือไม่ ผู้สำเร็จการศึกษาสามารถนำความรู้จากหลักสูตรดังกล่าวไปประยุกต์
ใช้ได้เพียงใด ควรปรับปรุงหลักสูตรอย่างไรบ้าง และผู้บริหารควรจะนำข้อเสนอแนะของ
ผู้สำเร็จการศึกษามาเป็นข้อมูลส่วนหนึ่งในการพิจารณาปรับปรุงหลักสูตร

การเปรียบเทียบการประเมินผลคนเื่องของมหาบัณฑิตและผู้บังคับบัญชา ปรากฏว่า ผลอยู่ในระดับใกล้เคียงกันมาก คือ การประเมินผลคนต่าง ๆ ส่วนใหญ่อยู่ในระดับดีมาก คือ มีความเห็นว่า ผู้สำเร็จการศึกษามีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานอยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างดี มีความเชื่อมั่นในตนเอง การแต่งกายและมารยาทเหมาะสมกับการเป็นครู มีความรับผิดชอบ ต่อหน้าที่ ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวคล้ายกับผลการวิจัยของบุญชัย บุญวิรัตน์¹ ซึ่งทำการศึกษาม ผลการปฏิบัติงานของบัณฑิตปริญญาโท ที่สำเร็จการศึกษาจากวิทยาลัยวิชาการศึกษา นอกจากนี้ การวิจัยครั้งนี้พบว่า มหาบัณฑิตและผู้บังคับบัญชายังมีความเห็นพ้องกันว่า มหาบัณฑิตส่วนใหญ่ มีความสัมพันธ์กับชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง สำหรับประเด็นผู้บริหารน้ำจะพิจารณาปรับปรุง ส่งเสริม ให้มหาบัณฑิตมีความสามารถในการเข้ากับชุมชนได้ดีขึ้น ทั้งนี้ เนื่องจากมหาบัณฑิต ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพครู หรือ ทำงานในสถานการศึกษา ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการติดต่อ สัมพันธ์กับชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่ เป็นครู อาจารย์ อยู่ในส่วนภูมิภาค หรือในชุมชนที่ห่างไกล ทวีเมืองออกไป ครูเป็นผู้ที่ประชาชนทั่วไปให้ความนับถือและศรัทธา ฉะนั้น หากครูเป็นผู้ที่มี มนุษย์สัมพันธ์ดี มีความสามารถเข้ากับชุมชนได้ก็ ก็จะสามารถเป็นแกนกลางสนับสนุนให้ประชาชน ทั่วไปมีความรู้พื้นฐานในการดำรงชีวิตที่ดี หากรัฐบาลจะส่งเสริมการศึกษานอกระบบ

(Informal Education) หรือการศึกษาตลอดชีพ (Life long Education) ครูก็จะเป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยส่งเสริมนโยบายดังกล่าวให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ข้อเสนอแนะของมหาบัณฑิตเกี่ยวกับผู้สอน วิธีการสอน หลักสูตร การบริหารงาน (ภายในภาควิชา คณะ บัณฑิตศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย) ห้องสมุดคณะและวัสดุอุปกรณ์การศึกษา การวัดผล การปลูกฝังคุณคติ ปรัชญา และศรัทธาในวิชาชีพ และด้านอื่น ๆ สรุปได้ดังนี้

¹บุญชัย บุญวิรัตน์, "การศึกษามผลกรปฏิบัติงานของบัณฑิตปริญญาโทที่สำเร็จ การศึกษาจากวิชาการศึกษา ตั้งแต่ปีการศึกษา 2500 - 2515 ทศนคคิของผู้บังคับบัญชาและ ผู้รวมงาน"

เกี่ยวกับผู้สอน มหาวิทยาลัยมีความเห็นว่า ควรปรับปรุงผู้สอนให้มีความรู้ ความชำนาญ ในวิชาชีพที่สอน มีการเตรียมการสอนล่วงหน้า ใช้เทคนิคและอุปกรณ์การสอนหลาย ๆ อย่าง ตามความเหมาะสมของ เนื้อหาวิชา มิใช่ใช้วิธีการสอนแบบบรรยายอย่างเดียว ในด้านการ สรรหาผู้สอนที่มีคุณภาพมาสอนในระดับบัณฑิตศึกษานี้ ทวีป อภิสิต¹ ได้กล่าวไว้ในเรื่อง การจัดการของบัณฑิตวิทยาลัย : กับความเป็นเลิศทางวิชาการว่า

ที่จริงถ้าบัณฑิตวิทยาลัยของมหาวิทยาลัยแต่ละแห่งได้คัดเลือกบัณฑิตวิทยาลัยที่มีความ สามารถและมีความคล่องตัวในการประสานงานด้านการติดต่อเชิญอาจารย์ผู้สอน ภายนอกเข้ามาช่วยสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพแล้ว ก็อาจกล่าวได้ว่าเกือบจะ ไม่ต้องลงทุนจ้างอาจารย์ประจำระดับสูงไว้เลยก็ว่าได้ ทั้งนี้ เพราะการเชิญ อาจารย์ภายนอกมาสอนและให้ค่าตอบแทนรายชั่วโมงเป็นคราว ๆ ไปนั้น จะเสีย ค่าใช้จ่ายสูงกว่าการจ้างอาจารย์ประจำที่มีคุณภาพสูง ๆ มาไว้ประจำเป็นจำนวน มาก แต่มีข้อเสียลงานอะไรให้เป็นขึ้นเป็นอันแก่นิสิตและบัณฑิตวิทยาลัยเสียอีก เว้นแต่อาจารย์ประจำที่จ้างไว้แล้ว จะเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ มีความ เชี่ยวชาญเฉพาะเป็นพิเศษในสาขาวิชาใดวิชาหนึ่ง ที่จะทำงานให้กับมหาวิทยาลัย ได้อย่างคุ้มค่า ก็ควรจะต้องหรือบรรจุไว้เป็นอาจารย์ประจำ ... การเชิญวิทยากร ที่เก่ง ๆ จากภายนอกมหาวิทยาลัยโดยให้ค่าจ้างตอบแทนเป็นคราว ๆ ไปนั้น ยังเป็นการประหยัดยิ่งกว่าการต้องจ้างอาจารย์ประจำที่ไม่มีคุณภาพไว้ให้ผูกพัน งบประมาณรายจ่ายในหมวดเงินเดือน ค่าจ้าง สวัสดิการ และเงินบำเหน็จบำนาญ ที่จะต้องจ่ายให้ในระยะเวลายาวนานตลอดไปอีกด้วย

นอกจากนี้ทวีป อภิสิต¹ ยังเสนอว่า บัณฑิตวิทยาลัยของแต่ละมหาวิทยาลัยควรร่วมมือกันใน โครงการแลกเปลี่ยนหมุนเวียนอาจารย์ผู้สอนที่มีความเชี่ยวชาญในแต่ละสาขาวิชาซึ่งกันและกัน

¹ทวีป อภิสิต¹, "การจัดการของบัณฑิตวิทยาลัย : กับความเป็นเลิศทางวิชาการ"

โดยไม่มีที่รู้ยี่สิบถึงยี่สิบในตนเองหรือในสถาบันที่คนสังกัดอยู่มากจนเกินไป หากบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จะนำเสนอแนะถึงกล่าวมาพิจารณา ก็อาจจะทำให้สามารถหาผู้สอนที่มีความสามารถ สอนได้อย่างมีประสิทธิภาพและประหยัดงบประมาณด้วย

ด้านวิธีการสอน มหาวิทยาลัยส่วนใหญ่เห็นว่า ไม่ควรใช้วิธีการสอนแบบบรรยาย เพียงอย่างเดียว ควรใช้เทคนิค วิธีการสอน ตลอดจนอุปกรณ์การสอนต่าง ๆ ตามความเหมาะสมของเนื้อหาวิชา ผู้วิจัยเห็นว่า การใช้เทคนิคและอุปกรณ์การสอนที่ทันสมัย เป็นสิ่งที่ จำเป็นอย่างยิ่งของการสอนในคณะครุศาสตร์ เพราะการใช้เทคนิคและอุปกรณ์การสอนที่เหมาะสม นอกจากจะเป็นการช่วยให้นิสิตเข้าใจเนื้อหาวิชาได้ง่ายขึ้นแล้ว ยังเป็นแบบอย่างวิธีการสอนที่ดี ที่จะ เป็นแนวทางให้นิสิตนำไปใช้เมื่อตนเองออกไปเป็นครู อาจารย์อีกด้วย

มหาวิทยาลัย ร้อยละ 90.26 มีความเห็นว่าควรปรับปรุงหลักสูตรครุศาสตร์มหาวิทยาลัย แต่เนื่องจากประชากรที่ใช้ในการวิจัยเป็นมหาวิทยาลัยที่สำเร็จการศึกษาปีการศึกษา 2518 - 2519 ฉะนั้น จึงคาดว่าคงได้มีการปรับปรุงหลักสูตรครุศาสตร์มหาวิทยาลัยไปบ้างแล้ว

การบริหารงานภายในภาควิชา คณะ บัณฑิตศึกษา และบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย เสนอให้มีการประสานงานเพิ่มขึ้น และจัดงานให้เป็นระบบระเบียบเพื่อความสะดวกและ ความคล่องตัวในการติดต่อประสานงาน

ห้องสมุดและวัสดุอุปกรณ์ประกอบการศึกษา มหาวิทยาลัย เสนอให้จัดหาหนังสือที่ ทันสมัยและหนังสือเฉพาะสาขาวิชาเพิ่มขึ้น ควรให้บริการที่สะดวกและคล่องตัว และให้ เวลาในการขอยืมหนังสือนาน ๆ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับห้องสมุดนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ทิพวรรณ ยิ้มสวัสดิ์¹ ซึ่งทำการติดตามผลมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยา ที่สำเร็จการศึกษาจาก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร และจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และมหาบัณฑิตมี ข้อเสนอว่า ควรปรับปรุงการบริหารงานห้องสมุด ฉะนั้น จึงควรได้พิจารณาว่าควรปรับปรุง การบริหารห้องสมุดคณะครุศาสตร์หรือไม่ เพียงไร

¹ทิพวรรณ ยิ้มสวัสดิ์, "การศึกษาติดตามผลมหาบัณฑิตสาขาจิตวิทยา"

การวัดผล มหาวิทยาลัยมีความเห็นว่า การวัดผลยังขึ้นอยู่กับผู้สอนอยู่มาก ไม่มีมาตรฐานที่แน่นอน บางวิชาเน้นความจำมากกว่าความคิด จึงเสนอให้มีการวัดผลที่เป็นมาตรฐาน มีความยุติธรรม ไม่ควรเน้นเฉพาะความจำ ควรเน้นความคิด และคุณภาพด้วย

สำหรับการปลูกฝังอุดมคติ ปรัชญา และศรัทธาในวิชาชีพนั้น มหาวิทยาลัยส่วนใหญ่เห็นว่า เท่าที่ผ่านมายังไม่มี การปลูกฝังอุดมคติ ปรัชญา และศรัทธาในวิชาชีพมากนัก ทั้ง ๆ ที่เป็นสิ่งที่ควรกระทำอย่างยิ่ง จึงเสนอให้เริ่มกระทำทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง อาจารย์ผู้สอน ควรเป็นแบบอย่างที่ดี ตลอดจนเป็นผู้ที่มีศรัทธาในวิชาชีพของตนด้วย

ส่วนความคิดเห็นเกี่ยวกับการปรับปรุงงานด้านอื่น ๆ นั้น กระจายมาก เช่น ให้ยกเลิกการสอบวิชา ว.ร.ว. และยกเลิกการกำหนดคะแนนเฉลี่ยเป็นเกณฑ์ข้อหนึ่งในการสอบคัดเลือกเข้าศึกษาต่อระดับมหาวิทยาลัย การเสนอให้จัดสอนนอกเวลาราชการ เป็นต้น

ขอเสนอแนะในการปรับปรุงคณะครุศาสตร์

1. คำนอาจารย์ผู้สอน ให้เพิ่มพูนคุณภาพทางวิชาการ และความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ให้สูงกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน และเน้นเรื่องจรรยาบรรณและความรับผิดชอบของคณาจารย์ด้วย ซึ่งในทางปฏิบัติอาจกระทำได้โดยการจัดสัมมนา อบรม หรือประชุมวิชาการให้มากขึ้น และขอให้อาจารย์เข้าร่วมในกิจกรรมทุกครั้ง โดยถือเป็นการปฏิบัติราชการ นอกจากนี้ อาจจัดให้มีการคัดเลือกนักวิชาการดีเด่นประจำปี หรืออาจารย์ดีเด่นประจำปี เพื่อเป็นการตอบแทนและให้กำลังใจแก่อาจารย์เหล่านั้น ทั้งยังเป็นตัวอย่างแก่คณาจารย์ท่านอื่น ๆ อีกด้วย

2. คำนหลักสูตร ให้ปรับปรุงให้ทันสมัยอยู่เสมอ และมีความละเอียดลึกซึ้งยิ่งขึ้น สามารถนำไปปฏิบัติงานได้อย่างแท้จริงมากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งในทางปฏิบัติอาจกระทำได้โดยการแต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นปรับปรุงหลักสูตร ตามข้อมูลที่ได้รับได้เป็นช่วง ๆ เช่น อาจกระทำทุก ๆ 3 - 5 ปี เป็นต้น

3. คำนการวัดผล ควรมีเกณฑ์กลางร่วมกันทุกวิชาในส่วนที่พอจะสอดคล้องไปกันได้ เช่น ให้มีการทดสอบประเมินผลเป็นระยะ ๆ อย่างสม่ำเสมอตลอดภาคเรียน

การทดสอบประเมินผลให้ใช้หลาย ๆ วิธีร่วมกัน เพื่อความครบถ้วนรอบคอบ วิชาเดียวกันที่มีผู้สอนหลายคน ควรมีเกณฑ์การให้คะแนนแบบเดียวกัน ซึ่งในทางปฏิบัติ คณะอาจจัดประชุมระหว่างภาควิชา ว่าควยเกณฑ์รวมในการทดสอบประเมินผลของวิชาในคณะครุศาสตร์ นอกจากนี้ ควรให้ภาควิชาที่เกี่ยวข้อง เช่น ภาควิชาจิตวิทยา ภาควิชาวิจัย เผยแพร่วิธีการทดสอบประเมินผลแก่คณาจารย์ควย

4. **คานห้องสมุด** ให้จัดหนังสือเพิ่มเติมให้ทันสมัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งวารสารวิชาการต่าง ๆ ซึ่งจำเป็นต่อการค้นคว้าวิจัย นอกจากนี้ ควรมีบริการค้นคว้าหัวข้อเรื่องจากดัชนีวารสาร ซึ่งในทางปฏิบัติควรจัดให้มี reference librarian ประจำอยู่ในห้องสมุด เพื่อตอบข้อซักถาม ให้คำแนะนำ ตลอดจนช่วยเหลือในการค้นคว้าห้องสมุด ขอเสนอแนะต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้นนี้ บางเรื่องอาจมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงไปบ้างแล้ว บางเรื่องอาจต้องใช้เวลาและความร่วมมือจากบุคคลหลายฝ่าย แต่หากได้มีการพิจารณาปรับปรุงแก้ไขอย่างจริงจังและมีประสิทธิภาพแล้ว ก็จะช่วยให้การผลิตมหาบัณฑิตมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

การวิจัยครั้งนี้ทำให้เห็นว่า ควรมีการติดตามผลการศึกษาย่างสม่ำเสมอ และควรสนับสนุนหรือจัดทำโดยสถาบันการศึกษา ทั้งนี้ นอกจากจะเป็นการแสดงความระลึกถึงความหวังใย ในการออกไปประกอบอาชีพของผู้สำเร็จการศึกษาแล้ว ยังเป็นสื่อเชื่อมโยงใหญ่สำเร็จการศึกษาได้ติดต่อกับสถาบันที่ตนสำเร็จการศึกษา อันจะก่อให้เกิดความร่วมมือทางวิชาการและกิจกรรมอื่น ๆ ต่อไป สำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพบว่ามีผู้สำเร็จการศึกษาจำนวนไม่น้อยที่เคียวที่ต้องการให้จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยจัดอบรมหรือสัมมนาทางวิชาการในช่วงระยะเวลาสั้น ๆ ระหว่างวันหยุดราชการ หรือระหว่างปิดภาคเรียน เพื่อผู้ที่สำเร็จการศึกษาไปนาน ๆ แล้วจะได้มีโอกาสมาปรับปรุงความรู้ทางวิชาการให้ทันสมัย แลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์กับผู้ประกอบอาชีพเดียวกันแต่ต่างสถานที่กัน อีกทั้งจะเป็นโอกาสให้ผู้สำเร็จการศึกษาได้มาเยี่ยมเยียนสถาบันที่ตนเคยสำเร็จการศึกษามาด้วย

อนึ่ง ข้อเสนอแนะด้านต่าง ๆ ที่ผู้สำเร็จการศึกษาส่งมานั้น นับเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อสถาบัน ในการที่จะนำไปปรับปรุงหลักสูตร การบริหารงาน ตลอดจนการปรับปรุง การผลิตมหาบัณฑิตให้มีคุณภาพ เหมาะสมที่จะออกไปรับใช้สังคมต่อไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาหรือติดตามผลผลิตบัณฑิตอย่างสม่ำเสมอ ทุก ๆ 3 ปี หรือ 5 ปี เพื่อประเมินผลหลักสูตร และปรับปรุงการบริหารงานของสถาบัน
2. ควรมีการประเมินความสามารถในการปฏิบัติงานของมหาบัณฑิต จากบุคคลที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ นอกจากผู้บังคับบัญชา เช่น ผู้ร่วมงาน นักเรียน นักศึกษา เพื่อจะได้ทราบคุณภาพที่ใกล้เคียงกับความเป็นจริงของมหาบัณฑิตมากที่สุด
3. ควรศึกษาเปรียบเทียบว่า มหาบัณฑิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาต่างกัน มีความสามารถในการปฏิบัติงานทางวิชาการต่างกันหรือไม่
4. ควรศึกษาความแตกต่างของโอกาสในการทำงานและความก้าวหน้าในตำแหน่ง อาชีพ ของมหาบัณฑิตเกี่ยวกับตัวแปรทางด้านเพศ อายุ และสถานที่ทำงาน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย